

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S. Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

Cap. V. Partitio artis retinendi sive retentivæ, in doctrinam de adminiculis memoriæ, & doctrinam de memoria ipsa. Partitio doctrinæ de memoria ipsa, in prænotationem, & emblema.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

est, quin animum ejus subirent, & perstringerent quamplurimam miram, & absurdissimam phantasia. Nos vero scilicet sub aspectu cæli degimus, interea tamen animi in cavernis corporum nostrorum conduntur; ut infinitas errorum, & falsitatum imagines haurire necesse sit à specu sua raro tantum & ad breve aliquod tempus prodeant, & non in contemplatione nature perpetuo, tanquam sub dio morentur. Emblematisiquidem illi de specu Platonis optime convenit Parabolam illam Heracliti; Quod homines scientias in Mundis propriis, & non in Mundo majore quarant.

Ac Idola fori molestissima sunt, quæ ex fœdere tacito inter homines, de verbis & nominibus impositis, se in intellectum insinuant. Verba autem plerumque ex captu vulgi induntur; atque per differentias, quarum vulgus capax est, res fecant; Cum autem intellectus acutior, aut observatio diligentior res melius distinguere velit, verba obstruunt. Quod vero hujus remedium est, (definitiones scilicet) in plurimis huic malo mederi nequit, quoniam & ipsæ definitiones ex verbis constant, & verba giguant verba. Etsi autem putemus, verbis nostris nos imperare; & illud facile dictum sit, *Loquendum esse, ut vulgus; sentiendum, ut sapientes.* Quoniam vocabula artium (quæ apud peritos solum valent) huic rei satisfacere videri possunt; & definitiones (de quibus diximus) artibus præmissæ, (secundum prudentiam Mathematicorum) vocabulorum pravas acceptiones corrigere valeant, attamen hæc omnia non sufficiunt, quo minus verborum præstigiæ, incantationes plurimis modis seducant, & vim quandam intellectui faciant, & impetum suum (more Tartarorum sagitationibus) retro in Intellectum (unde profecta sunt) retorquant. Quare altiore, & novo quodam remedio, ad hoc Malum opus est. Verum hæc jam cursum perstringimus, interim desiderari pronunciantes hanc doctrinam, quam *Elenchos magnos*, sive de *Idolis Animi humani naturis, & adventitiis*, appellabimus. Ejus autem Tractationem legitimam ad *Organum novum* referimus.

Superest *Artis Judicandi Appendix* quædam insignis, quam etiam desiderari statuimus. Siquidem Aristoteles rem notavit, modum rei nullibi persequutus est. Ea tractat, *quales demonstrationes ad quales materias, sive subjecta, applicari debeant*: ut hæc doctrina tanquam *judicationes judicationum* contineat. Optime enim Aristoteles, *Neque demonstrationes ab oratoribus, neque suasiones à Mathematicis requiri debere*, monet. Ut si in Probationis genere aberretur, judicatio ipsa non absolvatur. Quando vero sunt quatuor demonstrationum genera, vel per *consensum immediatum & notiones*, vel per *inductionem*, vel per *Syllogismum*, vel per eam (quam recte vocat Aristoteles) *demonstrationem in orbem*, (non à Notioribus scilicet, sed tanquam de Plano,) habent hæc demonstrationes singulæ certa subjecta, & materias scientiarum in quibus pollent; aliâ, à quibus excluduntur. Etenim rigor & curiositas, poscendo probationes nimium severas, in aliquibus, multo magis fa-

cilitas, & remissio, in acquiescendo probationibus levioribus in aliis, inter ea sunt numeranda, quæ detrimenti plurimum, & impediementi scientiis attulerunt. Atque de *Arte Judicandi* hæc dicta sunt.

CAP. V.

Partitio Artis Retinendi sive Retentivæ, in doctrinam de adminiculis memoriæ, & doctrinam de Memoria ipsa. Partitio doctrinæ de Memoria ipsa, in Prænotionem & Emblemata.

Artem Retinendi, sive Custodiendi in duas doctrinas partiemur: *Doctrinam* scilicet de *Adminiculis Memoriæ*; & *Doctrinam de Memoria ipsa*. *Adminiculum Memoriæ* plane *Scriptio* est: Atque omnino monendum, quod *Memoria* sine hoc adminiculo, rebus prolixioribus & accuratioribus, impar sit; neque ullo modo, nisi de *Scripto*, recipi debeat. Quod etiam in *Philosophia inductiva*, & *Interpretatione Naturæ*, præcipue obtinet: Tam enim possit quis calculationes *Ephemeridis*, *Memoria* nuda, absque *scripto* absolvere, quam *interpretationi Naturæ* per *Meditationes*, & vires *memoriæ nativæ & nudas* sufficere; nisi eidem *memoriæ* per *Tabulas ordinatas* ministraretur. Verum missa *Interpretatione Naturæ*, quæ *Doctrina* nova est, etiam ad *Vereres & Populares Scientias* haud quicquam fere utilius esse possit, quam *Memoriæ adminiculum solidum & bonum*; hoc est, *Digestum probum, & eruditum, Locorum communium*. Neque tamen me fugit, quod *relatio eorum*, quæ legimus, aut dicimus, in *Locos communes*, damno etuditionis ab aliquibus imputetur, ut quæ *lectionis cursum* remoretur, & *Memoriam* ad *feriandum* invitet. Attamen quoniam *adulterina* res est, in *scientiis præconem* esse & *promptum*, nisi etiam *solidus sis*, & *multipliciter instructus*; *diligentiam & laborem in locis communibus* congerendis *magni proflus rem esse usus*, & *firmitudinis*, in *studiis*, judicamus; veluti quæ *Inventioni* copiam subministrat, & *aciem Judicii* in unum contrahat. Verum est tamen, inter *methodos & syntaxes Locorum communium*, quas nobis adhuc videre contigit, nullam reperiri, quæ alicujus sit *præti*: quandoquidem in *titulis suis* *faciem proflus exhibeant* magis *scholæ*, quam *Mundi*, *vulgares & pædagogicas* adhibentes *divisiones*, non autem eas, quæ ad *rerum medullas*, & *interiora* quovis modo *penetrent*.

Circa Memoriam autem ipsam satis seigniter, & languide videtur adhuc *inquisitum*. Extant certe de ea *Arte* quæpiam; Verum nobis constat, tum *meliora præcepta de Memoria* confirmanda *haberi posse*, quam illa *ars* complectitur; tum *Practicam* illius ipsius *artis* *meliolem* institui posse, quam quæ *recepta* est. Neque tamen ambigimus (si cui placet hæc *arte* ad *ostentationem* abuti) quin possint *præstari* per eam *nonnulla mirabilia, & portentosa*: Sed nihilominus *res quasi sterilis* est, (eo quo *adhibetur modo*) ad *usum humanos*. At illud interim ei non imputamus, quod *Naturalem memoriam* destruat, & *superoneret*, (ut *vulgo obicitur*), sed quod non *dextre instituta* sit, ad *auxilia memo-*

rix commodanda, in negotiis & rebus seriis. Nos vero hoc habemus, (fortasse ex genere vitæ nostræ Politicæ) ut, quæ artem jactant, usum non præbent, parvi faciamus. Nam ingenium numerum nominum, aut verborum semel recitatorum, eodem ordine statim repetere, aut versus complures de quovis argumento ex tempore conficere, aut quicquid occurrit, Satyrica aliqua similitudine perstringere, aut seria quæque in jocum vertere, aut contradictione & cavillatione quidvis eludere, & similia, (quorum in facultatibus animi haud exigua est copia, quæque ingenio, & exercitatione ad miraculum usque extolli possunt;) hæc certe omnia & his similia nos non majoris facimus, quam funambulatorum, & mimorum agilitates, & ludicra. Etenim eadem ferme res sunt: cum hæc corporis, illa animi viribus abutantur; & admirationis forsitan aliquid habeant, dignitatis parum.

Ars autem Memoria duplici nititur intentione; Prænotione, & Emblemate. Prænotionem vocamus abscissionem quandam investigationis infinitæ. Cum enim quis aliquid revocare in memoriam conatur; si nullam prænotionem habeat, aut perceptionem ejus quod quærit; quærit certe, & molitur, & hæc illac discutit, tanquam in Infinito. Quod si certam aliquam prænotionem habeat, statim absconditur Infinitum, & fit discursus memoriæ magis in vicino; Ut venatio damæ, intra septa. Itaque & ordo manifesto juvat Memoriam. Subest enim Prænotio, id, quod quæritur, tale esse debere,

ut conveniat cum ordine. Similiter carmina facilius discuntur memoriter, quam prosa. Si enim hæretur in aliquo verbo, subest Prænotio; tale debere esse verbum, quod conveniat cum versu. Atque ita Prænotio est Artificialis Memoria pars prima. Nam in Artificiali Memoria Locos habemus jam ante digestos, & paratos: Imagines ex tempore, prout res postular, conficimus. At subest Prænotio, talem esse debere Imaginem, qualis aliquatenus conveniat cum Loco. Id quod vellicat Memoriam, & aliquo modo munit ad rem, quam quærimus. Emblemata vero deducit intellectualem ad sensibile: Sensibile autem semper fortius percutit Memoriam, atque in ea facilius imprimitur, quam intellectualem. Adeo ut etiam Brutorum memoria per sensibile excitetur; per intellectualem, minime. Itaque facilius retineas imaginem venatoris leporem persequentis, aut pharmacopœi pyxides ordinantis, aut pueri versus memoriter recitantis, aut mimi in scena agentis; quam ipsas notiones Inventionis, Dispositionis, Elocutionis, Memoriae, Actionis. Sunt & alia, quæ pertinent ad Memoriam juvandam (ut modo diximus;) sed Ars, quæ jam habetur, ex his duobus jam præmissis consistit. Particulares autem artium defectus persequi, fuerit ab instituto nostro recedere. Igitur de Arteretinendis, sive Custodiis, hæc dicta sint. Jam vero ad quartum membrum Logicæ, quod Traditionem & Elocutionem tractat, ordine pervenimus.

FRANCISCI BACONIS DE VERULAMIO, Vice-Comitis sancti Albani, De Dignitate & Augmentis Scientiarum, LIBER SEXTUS.

Ad Regem suum.

CAP. I.

Partitio Traditivæ, in Doctrinam de Organo Sermonis: Doctrinam de Methodo Sermonis; & Doctrinam de Illustratione Sermonis. Partitio Doctrinæ de Organo Sermonis, in Doctrinam de Notis Rerum: De Locutione: & De Descriptione. Quarum dua posteriores Grammaticam constituunt, ejusque Partitiones sunt: Partitio Doctrinæ de Notis Rerum, in Hieroglyphicam, & Characteres Reales. Partitio secunda Grammaticæ, in Literariam, & Philosophantem. Aggregatio Poëticæ, quoad Metrum, ad Doctrinam de Locutione. Aggregatio Doctrinæ de Ciphris, ad Doctrinam de Descriptione.

Conceditur certe cuivis (Rex optime) Se ipsum, & Suaridere, & ludere. Quis igitur novit, num forte opus istud nostrum, non descriptum fuerit ex libro quodam veteri, reperto inter libros famosissimæ illius Bibliothecæ, sancti Victoris; quorum Catalogum excepit Magister Franciscus Rabelesius? Illic enim invenitur liber, cui Titulus est, Formicarum artium. Nos sane pusillum acervum pulvisculi congestimus, & sub eo complura Scientiarum, & Artium grana condidimus, quo formicæ reptare possint, & paulatim conquiescere

& subinde ad novos se labores accingere. At Regum sapientissimus pigros quoscunque remittit ad formicas: Nos autem pigros eos homines pronunciamus, quibus acquisitis uti tantum, cordi sit, neque subinde novas Scientiarum Sementes, & Melles facere.

Accedamus nunc ad *Artem Tradendi*, sive *Proferendi & Enunciandi* ea, quæ Inventæ, Judicata, ac in Memoria reposita sunt; quam nomine generali *Traditivam* appellabimus. Ea omnes artes circa verba & sermones complectitur. Quamvis enim ratio sermonis veluti anima sit, tamen in tractando disjungi debent ratio, & sermo; non minus, quam anima, & corpus. *Traditivam* in tres partes dividemus, *Doctrinam circa Organum Sermonis*; *Doctrinam circa Methodum Sermonis*; & *Doctrinam circa Sermonis Illustrationem*, sive *Ornatum*.

Doctrina de Organo Sermonis vulgo recepta, quæ & *Grammatica* dicitur, duplex est: Altera de *Locutione*, Altera de *Descriptione*. Recte enim Aristoteles, *Cogitationum Tessera verba, Verborum litteræ*. Utrumque *Grammatica* assignabimus. Ve-